

Jacek Wawrzyniak

"Misje ludowe. Historia - teologia - praktyka", Gerard Siwek, Kraków 2009 : [recenzja]

Studia Salvatoriana Polonica 3, 410-413

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Gerard Siwek CSsR, *Misje ludowe.*
Historia – teologia – praktyka, Kraków 2009, ss. 410.

Misje ludowe stanowią tradycyjny środek duszpasterskiej działalności Kościoła i jednocześnie niezastąpione narzędzie odnowy życia chrześcijańskiego. Posiadają przebogatą historię i chociaż są zakorzenione w tradycji, muszą być otwarte na współczesność i potrzeby dzisiejszych ludzi. Potrzebują powiązania z nową ewangelizacją i charyzmatyczną odnową parafii. Naprzeciw tym wyzwaniom wychodzi pozycja naukowa o. dra hab. Gerarda Siwka CSsR.

Autor jest znanym i cenionym w Polsce teoretykiem oraz praktykiem przepowiadania słowa Bożego. Recenzowana pozycja jest drugim wydaniem książki *Misje ludowe w teorii i praktyce Kościoła. Studium homiletyczne* – „wydaniem poprawionym, uaktualnionym, uzupełnionym i częściowo przeredagowanym” (s. 17). Stanowi więc ona swego rodzaju podsumowanie homiletycznych poszukiwań autora.

We *Wstępie* Siwek wskazuje, że książka posiada charakter monografii naukowej, która pragnie odpowiedzieć na pytanie: jakie zadanie misje spełniały i spełniają w zbawczym posłannictwie Kościoła, względnie „czym były misje dla Kościoła w przeszłości i czym mogą być dla niego dzisiaj” (s. 14)? Zastosowana przez autora metoda polega na „analizowaniu materiałów źródłowych w celu wydobycia danych dotyczących genezy, historycznego rozwoju, natury misji, stosowanych przez nie środków oddziaływania oraz perspektyw ich rozwoju. Analizie towarzyszy synteza wniosków w celu ukazania możliwie pełnego obrazu fenomenu misji w jego dynamicznym aspekcie” (s. 16). W tym celu o. Siwek podejmuje się ukazania genezy i rozwoju misji ludowych, omówienia podstawowych typów i modeli, zgłębia ich naturę i ukazuje ich podmiot i adresatów, podejmuje się próby zdefiniowania i wskazuje etapy działalności misyjnej, aby pod koniec dać wskazania dotyczące ich przyszłości. Owa problematyka stanowi treść poszczególnych rozdziałów książki.

Pierwszy rozdział pt. *Geneza i rozwój misji ludowych*, stanowi tło historyczne całej pracy. Autor podkreśla, że dzieje misji ludowych, mimo że są niezwykle barwne i bogate, nie posiadają jeszcze szczegółowego opracowania.

Dlatego też i w książce, omawiając je, ogranicza się jedynie do szkicowego ich zarysowania. W pierwszym paragrafie, ukazując prehistorię misji ludowych, o. Siwek odwołuje się do Biblii, gdzie w postępowania proroków, następnie Apostołów, a przede wszystkim samego Chrystusa można dopatrywać się korzeni misji. Charakterystycznym rysem działalności Chrystusa i Jego Apostołów była wędrowność. Chrystus Pan głosi słowo Boże, będąc w drodze, i Jego misyjny mandat: „Idźcie” (Mk 16,15; Mt 28,19; Dz 1,8) mieści w sobie nakaz wędrownego ewangelizowania. W taki sposób rozumieli i praktykowali swoją misję Apostołowie. Z tego też powodu w pierwszych wiekach chrześcijaństwa było bardzo wielu wędrownych misjonarzy, a wędrowność należała do wiarygodności misjonarskiej. Paragraf drugi prezentuje powstanie i rozwój misji świętych, natomiast trzeci przedstawia ekspansję działalności misyjnej od XVII aż do XX w.

Rozdział drugi omawia *Typy i modele misji ludowych*. Pod pojęciem „typ” autor rozumie „przekształcenia dokonane w ramach tradycyjnego modelu misji”, natomiast pod pojęciem „model” – „próbę utworzenia odmiennej od tradycyjnej samej koncepcji misji” (s. 79). Z bardzo wielkiego bogactwa typów i modeli autor omawia te, które charakteryzują się oryginalnością, trwałością i aktualnością. Są to misje: katechetyczne, pokutne, parafialne, wędrowne, domowe, generalne, półstałe, kościelno-domowe, wspólnoty, roczne, ewangelizacyjne i inne rodzaje misji, które są jedynie krótko zasygnalizowane.

Rozdział trzeci zatytułowany jest *Natura misji ludowych*. Ojciec Siwek omawia w nim zagadnienia terminologiczne, teologię i psychologię misji ludowych. Zdefiniowanie misji ludowych poprzedza analiza ich celu, którym jest „głoszenie zbawienia ofiarowanego nam w Chrystusie ukrzyżowanym i zmarłychwstałym, którego dostępujemy za cenę otwarcia się na nie przez wiarę i dokonanie gruntownej przemiany swego życia” (s. 104). Obok ogólnego celu autor szeroko opisuje „różnego rodzaju cele konkretniejsze” jak: dokonanie nawrócenia, umocnienie na drodze życia chrześcijańskiego, budowanie misyjnej wspólnoty parafialnej, popieranie ludzkiego rozwoju. Na tym tle autor stara się ukazać, jaką treść niesie w sobie pojęcie „misji ludowych” w oparciu o różne definicje homiletów na przestrzeni wieków. Następnie ukazany jest związek misji ludowych z duszpasterstwem zwyczajnym oraz innymi formami kaznodziejstwa seryjnego. Omawiając w paragrafie trzecim teologię misji autor ukazuje ich związek z powszechnym posłannictwem Kościoła, zakorzenienie ich w Kościele, który ze swej natury jest misyjny, oraz szczególność pełnionych zadań we wspólnocie Kościoła miejscowego. Paragraf czwarty prezentuje ogólnikowo psychologię misji ludowych.

Rozdział czwarty nosi tytuł *Podmiot i adresaci misji ludowych*. Autor zaznacza, że pierwszorzędnym podmiotem głoszenia słowa Bożego jest sam Bóg, jednak w pracy ogranicza się tylko do ukazania podmiotu drugorzędnego, jakim jest głosiciel słowa. W takim znaczeniu podmiot misji stanowi zespół misjonarzy, którzy tworzyli w misjach tradycyjnych duchowni, natomiast w misjach współczesnych stanowią także świeccy. Adresatami misji są ochrzczeni, oddaleni od Kościoła i niewierzący.

Z punktu widzenia ewangelizacyjnego bardzo ważny jest rozdział piąty, zatytułowany *Kerygmat misyjny*. Ojciec Siwek w pierwszym paragrafie przedstawia jego ogólną charakterystykę, zwracając uwagę na proces kształtowania się i charakterystyczne cechy. Rozważane pojęcie „kerygmat” rozpatruje w znaczeniu szerszym, „jako całość przekazywanych podczas misji treści” (s. 198). W następnym paragrafie wymienia i omawia formy i rodzaje przepowiadania misyjnego, takie jak: wykład katechizmu, kazania, homilie, konferencje stanowe, przemówienia okolicznościowe i glosa. Paragraf trzeci poświęcony jest podstawowym cechom przepowiadania misyjnego, jakimi są: świadomość posłannictwa, rys kerygmatyczny, komunikatywność przekazu, dramatyzacja i współuczestnictwo.

Ojciec Siwek podkreśla w pracy potrzebę wytworzenia odpowiedzialnego klimatu przeżyciowego misji, w czym pomocna jest celebracja liturgiczna omówiona w rozdziale szóstym pt. *Celebracje misyjne*. Wśród tych celebracji podstawowa jest liturgia sakramentów, z których najważniejsze są Eucharystia oraz sakrament pokuty i pojednania. Obok sakramentów w misjach obecne były i są uroczystości misyjne oraz spektakularne ceremonie, które wyróżniają misje od innych form kaznodziejstwa seryjnego.

Rozdział siódmy, zatytułowany *Etapy działalności misyjnej*, omawia przygotowanie misji, sposoby ich przeprowadzania oraz zwracanie uwagi na pielęgnowanie i rozwijanie owoców misji.

Ostatni, ósmy rozdział, nosi nazwę *Przyszłość misji ludowych*. Autor w pierwszym paragrafie ukazuje misje ludowe w nowej sytuacji pastoralnej, którą „znamionuje, wedle opinii, upadek tradycyjnej kultury chrześcijańskiej” (s. 339). Widoczna jest rozbieżność między Ewangelią a kulturą nasyconą elementami sprzecznymi z treścią Ewangelii. Na kanwie tych rozważań, dotyczących sytuacji pastoralnej, autor stawia pytanie: „czy omawiane misje mają w niej jeszcze jakiegokolwiek szanse, a jeżeli tak, to jakie?”. I odpowiada, że „pozytywna odpowiedź (...) zawiera się w nieustannym przypominaniu o potrzebie przepowiadania ewangelizacyjnego, w ścisłym tego słowa znaczeniu, czyli prowadzącego do fundamentalnego nawrócenia” (s. 346). W drugim paragra-

fie autor ukazuje aktualność misji ludowych w świetle nowej ewangelizacji. Na podstawie pojęcia „nowa ewangelizacja”, wskazuje, że misje ludowe są w jej służbie. Działania te są ze sobą ściśle związane poprzez: sytuację społeczną, polityczną i religijną; adresatów; podstawowy cel, jakim jest reewangelizacja; apel o dokonanie gruntownego nawrócenia; koncentrację głoszenia słowa Bożego na prawdzie kerygmatu, że Bóg kocha i zbawia każdego człowieka; stawianie wysokich wymogów moralnych. Paragraf trzeci wskazuje na kierunki przemian misji ludowych. Wychodząc od krytycznej oceny tradycyjnego modelu misji, autor stawia wytyczne dotyczącego nowego modelu misji ludowych.

Pozycja naukowa o. Gerarda Siwka ukazuje naturę misji ludowych w ich historycznym, teologicznym i praktycznym wymiarze, wskazując jednocześnie na kierunki ich dostosowania do współczesnych sytuacji pastoralnych. Jak sam autor stwierdza na podstawie swoich rozważań, „misje mogą nadal stanowić skuteczny środek służący Kościołowi w pełnieniu jego ewangelizacyjnego posłannictwa, pod warunkiem jednak, że zostaną zmodernizowane według współczesnych wymogów pastoralnych i przesłania nowej ewangelizacji” (s. 375).

Autor zauważa, że rozprawa nie podejmuje wielu zagadnień, które potrzebują osobnego i szczegółowego opracowania. Ponadto przy opracowywaniu tej tematyki sam napotkał na wiele trudności, gdyż „teren badany jest bardzo rozległy, naukowo niewyeksplorowany i nasuwający ciągle wiele pytań, na które mogą dać odpowiedź dopiero dalsze, bardziej szczegółowe badania” (s. 378). Zauważone braki w żadnym względzie nie pomniejszają jednak wielkiej wartości rozprawy. Trzeba podkreślić, że niniejsza pozycja uderza swoją pionierskością. Obie pozycje stanowią pierwszą refleksję naukową i homiletyczną dotyczącą natury misji ludowych na gruncie polskim. Jestem przekonany, że niniejsze opracowanie stanowi wielką pomoc dla tych wszystkich, którzy podejmują się prowadzenia misji ludowych oraz dla tych wszystkich, którzy podejmują działalność naukową z zakresu homiletyki.

Ks. Jacek Wawrzyniak SDS